

bij *Salvia occidentalis* heb ik hetzelfde verschijnsel opgemerkt. Het slijmerig worden van den vruchtwand van Selaseh (*Ocimum Basilicum*), waarvan de vruchtjes wegens de verkoe-lende werking in stroop worden genuttigd, is natuurlijk algemeen bekend. Het komt bij nog tal van planten voor. Het Hollandsche lijnzaad is daarvan wel een der meest bekende,

Deze voorbeelden, welke met nog vele andere vermeerderd zouden kunnen worden, toonen aan, dat het met de inrichtingen ter verspreiding der vruchten en zaden evenzoo gesteld is als met de inrichtingen, die de bestuiving ten doel hebben. Vele planten hebben in haar bloemen inrichtingen om de kruisbestuiving te bevorderen. Hebben deze inrichtingen geen gunstig resultaat, dan komen andere inrichtingen tot haar recht, die de bestuiving met eigen stuifmeel mogelijk maken. Zoo ook hier. Hebben de inrichtingen voor de verspreiding op grootere afstanden geen succes, dan worden de vruchten en zaden in de naaste omgeving der moederplant verspreid.

Het spreekt vanzelf, dat de verspreiding op grootere afstanden toch ook aan bepaalde grenzen gebonden is. Een overwoekering van de geheele aarde door één soort of door enkele plantensoorten wordt door velerlei beletselen verhinderd. Voor landplanten vormt vooral de zee, die de landen scheidt, een hinderpaal. Wat voor de verspreiding der landplanten de zee is, is voor de verspreiding der zeeplanten het vasteland. Ook de aard van den grond kan voor de planten een onoverkomelijk beletsel voor blijvende vestiging en dus een grens voor de verspreiding opleveren. Den grootsten invloed op de verspreiding heeft echter wel het klimaat. De lengte der dagen, de duur der verlichting van de planten door de zon, de temperatuur der lucht, van den grond en van het water in de verschillende jaargetijden, de vochtigheidstoestand der lucht en van den bodem, de hoeveelheid en de jaarlijksche verdeling van den neerslag, de richting en de kracht der winden zijn van de grootste beteekenis voor het plantenleven.

Heeft zich ergens op geschikten grond een plantensoort ontwikkeld en wordt de voor haar passende mate van licht, warmte of vochtigheid in de een of andere richting overschreden, dan is deze soort in de onmogelijkheid de begonnen ontwikkeling te voltooien; ze kwijnt weg en sterft zonder nakomelingschap achter te laten. Op deze wijze wordt door klimaatstoestanden het verspreidingsgebied beperkt. Hierover zou nog veel te zeggen zijn: vooral de hoogere bergtoppen van Java geven gelegenheid tot het doen van interessante waarnemingen.

v. W.

EEN EXCURSIE NAAR DE DUIZEND-EILANDEN.

Ten noordwesten van Tandjong Priok, op een drietal uren stoomens afstands, liggen talrijke eilanden, omgeven door uitgestrekte koraalriffen, waar de zee in den oostmoesson glad is als een meer, de zon fel brandt op het helwitte koraalzand van strand en banken en de klappers hun sierlijke kronen doen wuiven in den weldadigen zeewind.

Welk een verfrissching, voor lichaam en geest, zachtens te wiegen op de breede deining, de frissche zeewind in te ademen, de oogen te doen weiden over de blauwe zee tot aan den verren einder, waar de kleine groene, wit omrande eilandjes schijnen te hangen boven den horizon, en het is, alsof je alle dagelijksche zorgen en beslommeringen, alle tropenmatheid, alle landerigheid op den wal hebt achtergelaten, alsof je een nieuw,

beter en natuurlijker leven aangevangen hebt. Vrij en frisch en levenslustig voel je je weer, als de sterntjes die over het deinende water scheren, als de vischarend die statig zijn luchtlijnen schroeft.

Het was een dienstreis die we maakten, maar als ooit een dienstreis het aangename met het nuttige paarde dan was het deze. Het doel der tocht was, de verwoestingen, die op de Duizend-eilanden door den Klappertor aangericht worden, in oogenschouw te nemen en om maatregelen aan te geven, teneinde daaraan paal en perk te stellen. Gelukkig staat er niet in de reglementen, dat je de oogen moet sluiten voor het schoon der heerlijke

tropenarchipel of dat je niet moogt genieten van de opwekkende zeelucht of van de mooie avonden op zee en zoo hebben we allemaal, die dien gedenkwaardigen tocht met de „Edi” hebben meegemaakt, meer genoten op deze dienstreis, dan van menig vacantieverblijf aan den wal.

En het is vooral de bedoeling van dit eenvoudige relaas van onzen tweedaagschen tocht, de landrotten ertoe te brengen eens wat vaker het ruime sop te kiezen. Het behoeft nu niet juist naar de Duizend-eilanden te zijn. Ook in de baai van Batavia en Bantam enz. is er ge-

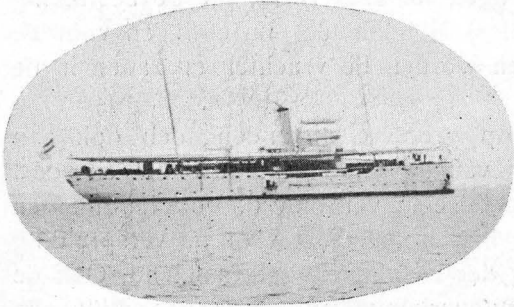

Fig. 1. De Edi.

legenheid genoeg om een flinken hap zeelucht te ademen, om nu maar niet te spreken van de prachtige gelegenheid die b.v. de kust in de omgeving van Padang biedt.

's Morgens om negen uur stoomden we de baai van Batavia uit met de „Edi,” een Gouvernementsstoomer van ongeveer 800 ton, een sierlijk schip, dat menigen passagier de verzuchting moet hebben doen slaken: och had ik toch zoo'n jacht.” En de zoöloog aan boord had zijn program al klaar voor het geval dat het zijn jacht eens worden zou. Hij bouwde in een handomdraaien een laboratorium aan dek; als je hem hoorde praten, dan zag je de plankton-en-de-hemel-weet-wat-voor-netten al wapperen in den wind. Je rook al de eigenaardige, zilte luchtjes van het opgevischte zeegeedierte en zag zijn vele gasten al de vischjes voeren over de reeling en splitjes en oranjebittertjes verschalken, allemaal als gevolg van de evolutien der maag.

De meeste menschen zijn overdreven bang voor zeeziekte en ik geloof, dat dit wel de voornaamste reden is, dat er zoo weinig ontspanning wordt gezocht op het ruime sop. Ook schrijver dezes heeft bij slecht weer last van die onaangename „ziekte,” maar heeft er in loop van tijd patente middelen tegen gevonden als vaak eten en een te juister tijd geplaatste obat-port of cognac, terwijl een als preventief genomen bromuralpastille ook al veel uitwerkt.

Maar in den oostmoesson is er heel weinig kans op slecht weer en dat seizoen is dan ook de beste tijd voor zeetochtjes.

Alleen een lid van het zwakke geslacht had op onzen tocht eventjes last van de deining. Doch nadat aan de vischjes tol was betaald, heeft het bedoelde lid zich verder uitstekend gehouden.

Weldra was van den Javawal niets meer te zien dan de blauwe omtrekken van den Salak en den Gedeh en tegen twaalf uur zaten we reeds midden tusschen de eilandjes. Het middagmaal werd vroeg gebruikt en nadat we allen een uiltje hadden geknapt, werd met de inmiddels gestreken motorboot koers gezet naar Poelau-panggang, een der

bewoonde en voornamelijk met klappers begroeide eilandjes. De kust is van hier nog goed te zien. We kunnen den Karang, den bergrug bij St. Nicolaaspunt en zelfs de Zutfeneilanden (of den Sumatra-wal?) nog duidelijk onderscheiden.

Bij deze tocht was het nog mogelijk een motorboot te gebruiken; de riffen lagen hier niet om het geheele eiland, toch was het voorzichtig manoeuvreren. Aan den anderen kant van het eiland, rechts van ons, lag een uitgestrekt rif, kenbaar door de lichtgroene kleur en de gladheid van het water erboven en door de hier en daar verspreid staande *Rhizophora*'s die op hun steltwortels als vooruitgeschoven schildwachten, schijnbaar midden in zee, de riffen bewaakten en den indruk wekten van op een overstroomd stuk land te groeien.

Poelau-panggang is de woonplaats van den Posthouder der Duizendeilanden. De bevolking is, als men het geringe oppervlak in aanmerking neemt vrij groot. Het eiland maakt den indruk van geheel met klappers beplant te zijn, doch is men eenmaal aan het van koraalblokken gebouwd aanlegsteigertje geland, dan merkt men wel, dat de flora lang niet zoo eenvormig is als het wel scheen. Natuurlijk loopt de geheele bevolking te hoop om ons te zien landen. De menschen zien er hier goed uit. Ook de huizen en erven maken een goeden en vrij zindelijken indruk. Men krijgt terstond den indruk van in een welvarende streek te zijn en dit is ook werkelijk het geval. De huizen zijn dikwijls geheel van hout en zelfs met eenig primitief snijwerk versierd. Groot vee zien we niet, wel zwerven er goed doorvoed uitzierende geiten en scharrelt er een tam waterhoentje rond. De klappercultuur maakt een slecht verzorgden indruk. De „cultuur”

bestaat dan ook blijkbaar alleen uit het planten en het oogsten der noten. De aantasting door *Oryctes* is inderdaad zeer ernstig en daar de klappercultuur een der belangrijkste inkomsten voor de bevolking uitmaakt, zijn maatregelen in haar belang noodzakelijk. Behalve de klappercultuur, en de daaruitvoortvloeiende uitvoer van copra, is de visscherij de andere belangrijke bron van bestaan. Copra, gedroogde visch, tripang en paarlemoer worden uitgevoerd en vrijwel alle levensbehoeften, ook de rijst natuurlijk, moeten van den vasten wal komen.

P. panggang heeft evenals het andere te bezoeken eiland (P. kelapa) een vaste bevolking. Het eerste eiland telt een 500 tal, het tweede volgens den „kepala” zelfs 900 bewoners. Het is een zeer gemengde bevolking, bestaande uit Boegineezen en Mandareezen van Zuid Celebes en verder lieden van de naburige eilanden. Chineezzen ontbreken hier geheel. Dit is geen toeval, doch het gevolg van eene beschikking van het vaderlijke Gouvernement, die den sluwen zonen van het Hemelsche rijk het verblijf op deze eilanden verboden heeft en naar verluid, moet sinds deze bepaling van kracht geworden is (1905) de welvaart der bevolking zeer toegenomen zijn. Ter verdediging van de Chineezzen moet evenwel ook

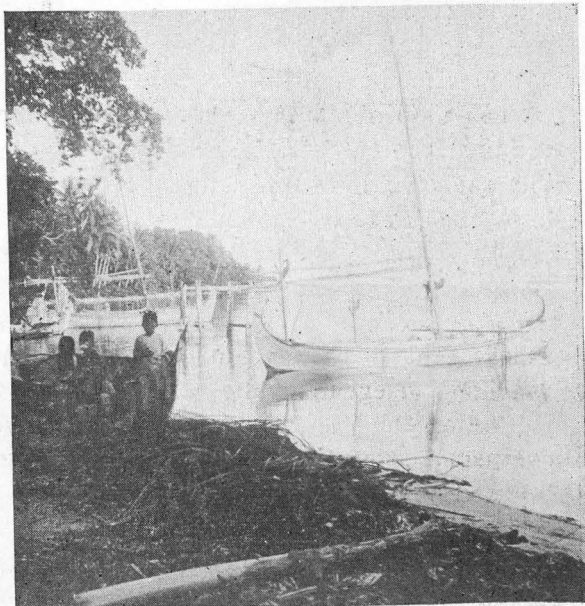

Foto S.L.

Fig. 2. Op Poeloe Panggang.

worden aangevoerd, dat tot het genoemde jaar alle voortbrengselen van land en zee door het Gouvernement verpacht werden en de opheffing van die pacht kan ook wel iets tot de meerdere welvaart van de bevolking hebben bijgedragen.

De menschen leiden hier een idyllisch bestaan op hun klein stukje grond, midden in de ontzaglijke watermassa, doch het zou dwaas zijn ons in hun plaats te wenschen. Wij staan reeds te ver van dezen natuurtoestand af. Tenzij een bepaald doel ons bezighield, zouden wij ons, en dan nog slechts voor korten tijd, gelukkig kunnen voelen en weldra zou ons dit kleine paradijsje een gevangenis lijken en het gedwongen verblijf erop een bittere ballingschap.

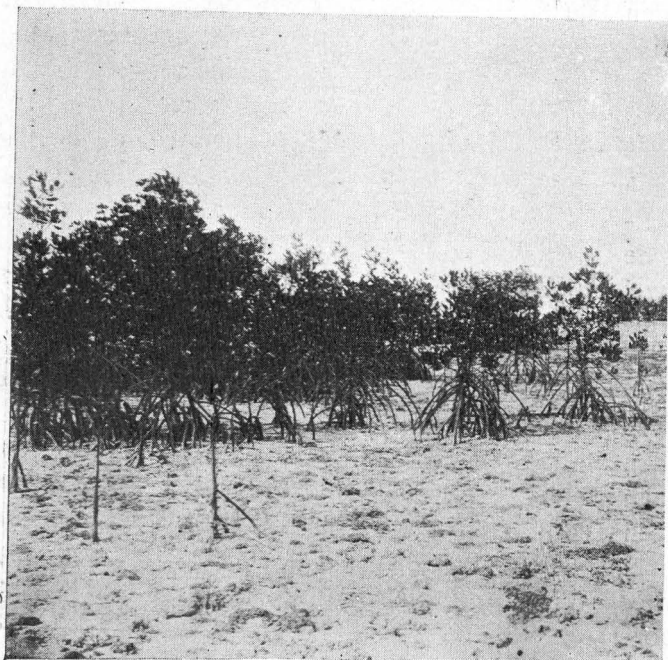

Foto v. d. M. M.

Fig. 3. *Rhizophora*'s op een rif.

wordt aangeplant, leeft deze wants hier uitsluitend op zijn andere voedsterplanten t.w. wilde grassen. Een grasgroene sprinkhaan met curieusen in een spits uitgetrokken kop (*Tryxalis*) springt tusschen de alang-alang. Onder de boomen vielen vooral op, de knoestige, gewrongen Njamploengboomen (*Calophyllum Inophyllum*) en de niet minder fraaie Broodboomen (*Artocarpus communis*), die een hier wel noodig, heerlijk lommer geven.

Tegen zonsondergang werden de kleuren en tinten tooverachtig. Het door de zon vergulde loof der boomen, de grijze zee, de geelgroene boomezoom langs het grijsgele strand, met hier en daar het schilderachtig silhouet van een ranke, sierlijke visschersprauw, met weinig ander geluid dan het zachte ruischen der zee, gaven een zeldzaam vredige avondstemming. Dicht bij het strand, voor een paar goudgrijze huisjes, waren een paar inlanders aan het nettenflikken. De ondergaande zon maakte hun halfnaakte lijven tot roodbronzen beelden, roode zonnevlekken teekenden zich af op den grond, waar het witgrijze net een fijn raster teekende. De kleurige sarong van een vrouw, die een handje hielp bij het werk en wat te drogen gehangen kleeren, strooiden wat blauw wit en bruin

Vogels hooren en zien we haast niet. Ik zag slechts een enkel honingzuigertje, *Dicaeum flammeum*, en de door dit honingzuigertje verspreide woekerplant *Loranthus* ontbrak dus evenmin. Insecten schenen hier nogal schaarsch te zijn. Van de vlinders merkte ik slechts een Pieride op, een Thyca-soort, doch behalve op de klapper-torren heb ik weinig op insecten gelet, daarvoor was ook geen gelegenheid. In rotte klapperstammen wemelde het natuurlijk van klapper-torlarven en ook larven van een Vliegend hert, terwijl bij het omkantelen van doode stammen ook witte mieren aanwezig bleken en talrijke Amphipoden (vloekreeftjes), woest springend, een goed heenkomen zochten. We vonden ook een Walang sanggit (*Leptocoris varicornis*). Daar rijst hier niet

tusschen de andere kleuren en ik bejammerde het, dat ik dat kleurige en toch stemmige tafereeltje niet kon vastleggen.

Eenige onzer reisgenooten hadden inmiddels, terwijl wij ons, bij het zoeken naar engerlingen, met een botte golok afzwoegden op het hout van de klapperstammen, een nieuwe industrie ontdekt, namelijk het vervaardigen van ringen en armbanden. Het was natuurlijk het niet-zeevaste vrouwelijk lid der kleine expeditie, dat deze ijdele industrie ontdekt had. Intusschen de bedrijfsleidster van de industrie bleek wereldwijzer te zijn, dan wij wel op zoo'n afgelegen eiland hadden verwacht. Zij hield haar producten op prijs, de ringen kosten 10 cts. de armbanden drie gulden; het materiaal bestond uit zeeschelpen, waaruit de „sieraden" doorslijpen op een steen met water en zand vervaardigd werden.

De vallende avond maakte aan ons verblijf een einde en weldra stapten we weer op de „Edi", waar de vooravond onder het genieten van den stemmingsvollen zonsondergang al te spoedig verstreek.

Hulde aan den braven kapitein voor zijn zorg voor het uitstekende avondeten en het lag zeker ook niet voor een gering deel aan zijne gemoedelijke jovialiteit, dat er zoo'n echt prettige, gezellige toon heerschte. Het leek wel of al de landrotten uitgelaten waren en het gelach om al de moppen en anedoten, die ieder zich beijverde uit zijn geheugen op te visschen, was niet van de lucht.

Tegen tien kwam de landwind door en bracht een zwaar onweder mede. De zee en de naburige eilanden werden onophoudelijk door de felle bliksems verlicht; de dreunende donder kwam steeds meer naderbij. Een hevige wind stak op en deed alles aan boord snorren en klepperen, dof donderde de branding tegen de riffen, de deining werd heviger. Doch het anker zat stevig tusschen de riffen op meer dan 20 vaam diepte en er was geen gevaar. Weldra voegde zich nu ook het hevig gekletter van den regen bij al het andere lawaai. Ik had mijn bed op het dek opgeslagen, maar de hardheid van de houten bank waarop ik lag, verhinderde mij te slapen, daar moet je eerst aan wennen en evenals de anderen sloop ik naar beneden om daar mijn matten op te slaan. De hui was inmiddels afgedreven en de regen hield op.

Des nachts bleven we tusschen de riffen geankerd, doch al heel vroeg werd koers gezet naar het volgende eiland, dat we moesten bezoeken. Al vroeg werd Poelau-kelapa bereikt. Dit is een der belangrijkste eilanden, met grooten klapperaanplant; ook op enkele nabijgelegen eilandjes als P. sêpati bevinden zich aanplantingen welke hadji's van P. kelapa toebehooren.

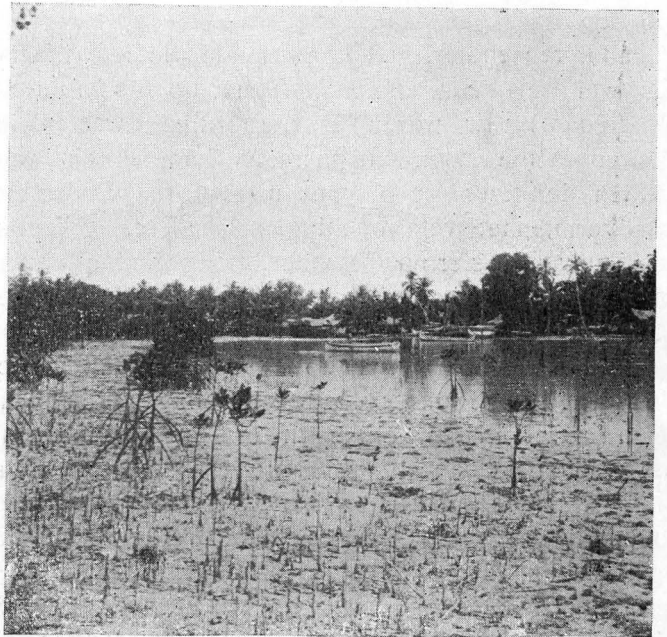

Foto v.d. M.M.

Fig. 4. *Rhizophora's* en *Avicennia's*.

De kapitein had ons medegedeeld, dat zich vlak voor dit laatstgenoemde eiland prachtige zeetuinen bevonden en daar wij die, ter bereiking van het eiland, toch moesten passeeren, d.w.z. er overheen moesten varen, werd natuurlijk eenstemmig besloten deze eenige gelegenheid om de prachtige fauna der koraalriffen te zien, niet te laten voorbijgaan. Het weder was zeer gunstig. Het was prachtig zonnig weer, met juist genoeg wind om het niet warm te hebben en een rustige, voldoende vlakke zee.

Daar het hier gevaarlijk was de motorboot te gebruiken met het oog op het onklaar raken van de schroef werd de jol neergelaten. Vier stevige, maatvaste Timoreezen roeiden ons naar het rif. Spoedig dobberden we boven de zonderlinge wezens, die er zoo toe bijdragen landstreken uit zee op te bouwen. Er waren er als hersens van een of ander reuzendier, met kronkelende plooien (*Maeandrina*), als de omgekeerde plankwortels van een ficus, (*Flabellum*) met op bloempluimen van *Spiraea* gelijkende uitsteeksels (*Madrepora*). Er waren er die bruine kwasten in het water lieten schommelen en de *Madrepora*'s vertoonden paarsche knopjes als van een kleinen composiet, andere weer hadden donkerbruine polypen uitgestulpt. Daartusschen lagen paarsroode sponsen, ovaal van vorm, met vele openingen. Andere, grijze sponsen waren bekervormig. Groote vaalblauwe zeesterren bewogen traag hunne armen en in de donkere schuilhoeken van het rif schoten fraaie, donker en lichtgestreepte, geheel blinkend groene en half-geel-en-half-groene vischjes schichtig weg.

De zoöloog werd door een grouwelijke verzamelwoede aangegrepen en weldra plonsden eenige onzer matrozen hals over kop in het water en verzamelden al strompelend over het ongelijke rif of duikend in de holten allerlei zeeschatten. In de boot hoopte zich nu een ziltig riekende collectie op. Een griezelige zwarte haarster met groene ambulacraalpootjes deelde haar lot met een schitterend-rood zeesterretje. Een groot Gorgonenhoofd (*Gorgonia*) dat de beroemde zwarte armbanden levert, welke zoo goed zijn tegen rheumatiek (akar bakar) en dat wel wat heeft van een reusachtige zeester met sterk vertakte bruine armen, die op een centrale plaat vast zitten, vond groote belangstelling. We grepen naar een paar blauwe zee-anemoontjes, doch ze sloten zich haastig en verdwenen spoorloos. Toen begon de Tripangvisserij. Een lichtroode zee-komkommer, die er aan eene zijde uitzag alsof hij aangebrand was, opende de rij. Dan waren er weer andere, zwart als augurken, die al te lang in de azijn gelegen hadden (*Holothuria atra*?). Een griezelig verschijning was een *Synapta*-soort, een *Holothurie* van wel 2 meter lang, donkerbruin en geelachtig gevlekt en van een lillende, kruiperige, slappe, trage beweeglijkheid om er in een nachtmerrie van te droomen. Volgens onze matrozen was de eerstgevonden soort zeer begeerd door de Zonen van het Hemelsche Rijk, die voor een picol van die gedroogde griezeligheid niet minder dan tachtig gulden zouden betalen. Het duurde niet lang of men maakte met de netelorganen van polypen kennis. Het was ons voortvarend lid van het zwakke geslacht, dat hiervan het eerst profiteerde, tot leering en zachte spiegeling van de rest. Hoera, daar kwam een pudding aan boord, maar hij was nog niet goed gaar. Het was een op een pompelmoes gelijkende reusachtige zeester zonder armen (*Calcita spec.?*) Proestend bood ons een der matrozen een paar heerlijk uitzierende wafels aan. Het was een koraal, dat later bleek den schoonen naam van *Fungia* te dragen. Enkele gelukkigen der expeditie zagen een paar roggen door het water fladderen, anderen vischten sierlijke, bijna geheel doorschijnende salpen en alleen door een paar streepjes opvallende, overigens glasheldere, medusen op. Tusschen de opgevischte koralen bleken weer allerlei andere beesten te zitten, als kleine vreemd gevormde heremietkreeftjes, die in een schelpje zaten,

waarop weer een soort van spons groeide en kleine zeesterretjes. Ten slotte kon je in de boot geen stap meer doen of je trapte, onder protest van den een of ander, wat kapot. Maar het werd tijd om naar het eiland te gaan. De matrozen werden opgevischt, de riemen plonsden in het water en na veel manouvreeren, en menige stranding op het rif, kwamen we aan den steiger, die van klapperstammen en koraalblokken gemaakt was.

Heel deftig werden we door den kepalakampong ontvangen. We informeerden naar de bevolking. Negenhonderd koppen! Middelen van bestaan als op het vorig eiland.

De huizen zien er hier nog heel wat beter uit als op P. panggang. Het hier voorkomende huizentype zou het Boegineesche zijn, in tegenstelling met P. panggang waar het Maleische type moet domineeren. Terwijl we staan te praten komt er een zeilpauw binnen. Zij blijkt van Tangerang te komen en barang aan te brengen. De aantasting door klappertorren is hier even erg als op P. panggang en de broedplaatsen ervan zijn, evenals op het andere eiland, voornamelijk het groote aantal afgestorven stammen. Het blijkt, dat de eilanders heel goed weten, waar de klappertorlarven leven en wat voor kwaad de kever doet, maar zooals overal geven ze zich geen moeite om de schade tegen te gaan. Ook hier valt het gezonde en doorvoede uiterlijk der bevolking op. Overal liggen ranke visschersprauwen gemeerd en we komen ook langs een erf waar een paar visschers bezig zijn fuiken te maken van bamboe. Volgens hun zeggen vangen ze met deze fuiken tot 50 katti visch per dag. De visch zwemt door een trechtervormige opening binnen. Ze stuit weldra op een tusschenschotje en komt dan in een ruimte, die door den buitenwand en den binnenwand der fuik gevormd wordt. Daaruit kan ze moeilijk ontkomen.

De zoöloog heeft inmiddels informaties ingewonnen omtrent de gaten die vele afgevallen klappervruchten vertoonen. Volgens de eilanders komen er geen badjings voor, doch wordt deze beschadiging door ratten veroorzaakt, waarvan men op het eiland veel last heeft, waarschijnlijk tengevolge van het ontbreken van kleine roofdieren. Invoer van katten ligt dus voor de hand. Ook kalongs doen veel kwaad.

Op dit eiland zijn mooie vruchtboomen uitgeplant. We zagen o.a. zeer mooie sawoeh manilla's. P. kelappa is dan ook al zeer lang bewoond. Zoowel hier als op het vorige eiland zien we in de wildernis veel Lantana. Ook *Stachytarpheta jamaicensis* groeit er veel, terwijl we verder een gele composiet, *Tridax procumbens* opmerkten.

De zoöloog heeft vegetatiekijken gemaakt, o.a. van de Mangrove op het koraalzand, waarvan we den lezer een proeve aanbieden.

Als het zakelijke doel van ons bezoek bereikt is, snuffelen we nog eens even langs de aanlegplaats. Tusschen de koraal-brokken zien we kleine zee-egels; tusschen andere vischjes zien we de bekende *Hemiramphus* met den vreemden schuitvormigen bek en zoowaar zien we hier ook een Zeenaald. Dan gaan we „Edi”-waarts. Met ons vrachtje welriekend zeebanket.

's Namiddags gaan we in badcostuum naar een onbewoond doch met klappers beplant eilandje, voornamelijk om te baden. Weldra hebben we een goed plekje gevonden waar de koraal met een zandlaag is bedekt. Natuurlijk ontdekken we hier weer andere zeewonderen, als zeeëgels, donker gevlekte, grijze zeesterren en zeekomkommers. Het aardigste zijn evenwel de sporen van verschillende dieren in het strandzand. Het eene, een slingerende lijn met links en rechts hagedissepootafdrukken levert geen moeilijkheden; dat is een groote Waraan geweest. Doch andere sporen, wel wat gelijkend op de indruk van een fietsband, bestaande uit drie evenwijdige lijnen, waarvan de binnenste uit streepjes bestaat en de buitenste uit stippen, maken ons wanhopig. Gelukkig komt de zoöloog ons

te hulp. Hij weet door toevallige waarneming, wat die sporen beteekenen. Zij zijn van heremietkreeften. De middelste lijn is van het meegesleepte huis, de buitenste stippen zijn de saamgevloeiende sporen van de pootjes. Er wordt in badcostuum ijverig gefotografeerd en wel de eigenaardige Spinifex, het bekende strandgras, en de strand-tjemara's.

Een deel der expeditie tracht het eiland om te loopen. Wij volgen een eind door het mulle zand, onder het lommer van Njamploengboomen, doch spoedig trekt het natte element ons meer aan. Ten slotte gaat de boot de verspreide expeditieleden, de kapitein en eenige der officieren zijn ook van de partij, oppikken. Ik laat me achter de boot aan sleepen, onder protest van de roeiers, maar als iemand „een haai” roept, is het plezier daar gauw vanaf en zit ik in onbegrijpelijk korten tijd weer in de boot. We varen af en als we bij het schip terug zijn, blijkt het, dat iemand iets op het eiland vergeten heeft. Dat moet dus weer gezocht worden en de boot gaat terug. De zon gaat onder achter een wolkbank die prachtig roode randen heeft. Aan de zonnkant is bijna alles koperrood, de lucht, de spiegeling van het water, de wolken. Gitzwart staan daartegen de silhouetten van de eilanden. Aan den anderen kant is alles loodkleurig: de oliegladde, zonderling glijdend-deinende zee, de lucht. Zonderling genoeg fascineert de grijze zijde van de zee meer dan het zonne-effect; het is onheilspellend en het maakt angstig. Ik zal die eigenaardige avondstemming tusschen de koraaleilanden niet licht vergeten.

De avond is heerlijk mooi. Ditmaal komt geen donderbui ons storen. Spoedig zit er een groote kring luie, maar vroolijke menschen op het dek te genieten van kwast, geestrijk nat en het kostbare kruid van Nicot. De grammofoon speelt Paljas en in „le Barbier de Sevilla” zingt een sopraan met een onmogelijk hooge stem. Wij genieten. Met afkeer denken we eraan, dat we morgen weer te Batavia moeten zijn. We vinden het eigenlijk dringend noodig nog veel meer eilanden op de klappertorrenplaag te onderzoeken. Maar de chef beschikt. Vannacht om twee uur zullen we afvaren en morgen vroeg zullen we te Priok zijn. De te nemen maatregelen tegen de torrenplaag worden besproken en om tien uur zijn de meesten, vermoeid als ze zijn, ter kooie. De zoöloog en de entomoloog slapen op het dek. De gelegenheid om in Indië ongestraft in de vrije lucht te slapen is te zeldzaam, dan dat we haar zoo zouden laten voorbijgaan; we slepen dus onzen bultzak naar boven. Nog heel lang lig ik te luisteren naar de zeegeluiden. De landwind komt weer door. De touwen snorren en andere dingen klepperen. Nu en dan hooren we het geruisch der brekers op de riffen. De lucht is koel, een lekker briesje waait. De sterren tintelen. Als we onder weg gaan word ik nog even wakker van het geraas van de schroef en het klotsen der golven tegen den scheepswand, dan dommel ik weer weg. Om vijf uur word ik wakker. We zijn voor Priok en passeeren verscheidene stoomers, die den dag afwachten om binnen te vallen. In heerlijke pracht, als een reuzenrad met groote, roode spaken (maar zonder velg) komt de zon op. We passeeren de pas van Japan teruggekomen kruisers, strijkijzers, noemt een geestige zeeman ze oneerbiedig en werpen het anker uit. Het is weer voorbij. Maar de herinnering aan deze twee heerlijke dagen op zee zal ons lang bijblijven.

LANDROT.